

Nyírtass

Története:

Anonymusz említi Tasvására néven, tehát 1200 körül valószínűleg áll. Török eredetű személynév, jelentése: kő, vagy jóllakott. Kétségtelenül királyi birtok, lehet, hogy a borsovai vár része, de V. István óta két kun vitéz, Iteg és György birtoka volt, és ezek örökös nélkül való halála után III. Endre Oliver Comes fia Miklós szatmári ispánnak adományozta. Akkor lakatlan volt, de a templom a Szent Szűz tiszteletére építve állott már. Másik részében is kunok laktak, akinek utódai 1322-ben Magyar Pál gimesi várnagynak adták el a birtokrészüket. Magyar Pált 1324-ben iktatták be a birtokba.

A XV. században jelentékenyebb hely, a tassi bíró és esküdttársai a Szabolcs megyei alispánnal együtt hoznak ítéletet. 1416-ban Zsigmond király Ólnodi Czudar Péter bánnak adományozza, és ettől kezdve a XV. században a Czudar család bírta, bár 1470-ben Rozgonyi Rajnáldnak is volt belőle része. A XV. században azonban a királyné birtoka volt, majd hosszabb pereskedés után királyi adományként a Várady család birtokába jutott, és a XVI. század közepéig-legalábbis nagyobb részét- azok bírták.

1554-ben 13 porta volt benne, 1556-ban 34 dézsmafizető jobbágyával nagyobb hely. A XVI. század végén a Váradyak mellett otszágos szerepet vivő más családok is részesültek belőle.

A XVII. században a Serédyeknek és Palaticzoknak kúriája is volt itt.

A XVII. század első évtizedeiben teljesen elnéptelenedett, a XVII. századi birtokosok utódai közbirtokosságot alkottak. Jósa István 1714-ben lengyeleket telepített le a faluban, amely ettől kezdve elvesztette mezővárosi előjogát.

A XIX. század közepén 23 nemesi birtokosa volt, 1150 lakója.

A falut 1835-ben földrengés pusztította el.

Mai határába olvad be a Köpetelke nevű birtok, amelynek birtokosát 1324-ben a tassi határjáró oklevél említi Doboka mellett.

Nyírtass jellege:

Többutcás, szalgtelkes, halmazos alaprajzú település a Közép-Nyírségben. A falu szerkezetét az É-D irányú Fő utca (Dózsa Gy. u.) és az azzal párhuzamos Árpád utca határozza meg. E két utcát a Karász, délen a Petőfi utca köti össze. A faluközpontban (a Faluvégen) áll a református templom. A századfordulótól több új utcát nyitottak mind az északi, mind a déli falurészben. A telkek tisztasoros beépítésűek.

Református templom:

A falu középkori, Máriának szentelt templomáról 1299-ből maradtak fenn első adatok. Egy 1766-os adat a falu középkori templomáról tesz említést, melyet a reformátusok használnak. Falai repedezettek voltak, a keleti és északi oldalán támpillérei le voltak dőlve.

A templom középkori jellegét lényegében megtartotta. A legújabb, 1974-es felújítás alkalmával két egykori, gótikus ablak került elő, valamint a nyugati és északi oldalon lévő csúcsíves ajtónyílás.

Tornyát az 1880-as években építették a déli oldalhomlokzat elé.

Belső berendezés:

A síkmennyezetű hajó bejárat bal oldalán egyszerű faragású faoszlopokkal alátámasztott, fehérre festett orgonakarzat található. Középrészén, kinyúlómellvédjén fűrészelt lantmotívum a XIX. század hatvanas éveiből származik. A karzat alsó részén másodlagos felhasználású, XVIII. századi, egyszerű festett és égetett, virágmotívumokat hordozó faborítás, fehér, kék és barna színekben. (Egykor a régi templom festett mennyezete lehetett.)

Padok: egyszerű faragásúak, a XIX. század második feléből. A karzat alatt ízes asztalosmunkát mutató, barnára festett, szőlőindás dísszel ellátott főúri vagy papipad a XIX. század elejéről.

Görög katolikus templom a XVIII. századtól található, mely természetes dombon álló, egyhajós, klasszicizáló épület, kissé előre ugró toronnyal.

A római kat. templom a XIX. században épült, amely kissé emelt dombon szabadon álló, egyhajós templom, homlokzatból kilépő toronnyal, boltozatos belsővel. Klasszicizáló stílusban épült 1860-ban.

Általános iskola, a volt Vay-kastély:

A XIX. század elején klasszicista stílusban emelt kastély. Átalakítását gróf Vay Tibor végeztette a XIX-XX. század fordulóján. Bizonyos részei akkor kerültek hozzá toldalékként. A család 1945-ig használta.

Az épület egy park közepén helyezkedik el, U alakú, egyemeletes. Csatlakozó szárnyai egyszerű nyeregtetősek, vörös zsindelyfedéssel. A toldalékszárnyak középpontjában íves záródású kocsialáhajtók és átjárók kötik össze az utcai és a kert felőli részeket. Felettük az utcai oldalon kiemelkedő íves oromzat. Az utcai homlokzat emeleti ablakai alatt mélyített, téglány alakú tükrök, a középrizalit ablaknyílásai felett háromszögű és ívelt szemöldökpárkányok láthatók.

Belseje teljesen átalakított. A földszint mindkét oldalán levő bejáratokon jutunk az egykori földszinti díszterembe. A kerti bejárat felőli oldalon nyílik az emeleti részre vezető egykaros márványlépcső. Földszintjének hosszanti folyosói jobbra és balra a kerti homlokzat vonalában húzódnak, az oldalszárnyaknál megtörve, kisebb szabad terekkel megszakítva, a főhomlokzat felől folytatódnak.

Emeleti termei ma hálósobákká átalakítva, eredeti térosztásukat elvesztették.

Az udvari szárny oldalán induló, egykor nagy kiterjedésű angolpark ma rendezetlen állapotban van. A parkban kápolnaépület található, bár használat nélkül. A Vay család temetkezési helye is a parkban volt, ma beomlott, rongált állapotú. A park végén kör malakú csónakázótó volt, szigettel.

Népi építészet:

Lakóház: A zsellérházak kétszobásak, a parasztházak három- és négyosztásúak, oldaltornácosak. A falazat döngölt földből, az 1920-as évektől vályogból épült. A konyhát báltív választja ketté. A szabadkémény aljából fűtötték a szobabeli kemencét. Fedésre nádat és zsúpot használtak. A régi házak deszkaoromfalasak.

Dzsdasági épületek: Az istálló vertfalú, nádfedeles, nyeregtetős, különálló épület. Mögötte disznóól és tyúól található.

DÓZSA.GY.U. 39, LAKÓHÁZ:

Szoba+konyha+szoba+kamra alaprajzú, oldaltornácos, vertfalú, deszkafödémes, csonkakontyos, cseréptetős ház. Épült 1914-ben. A szögletes kemence (konyhakemence) füstjét a közfalhoz épített tágas lémeny (helyi nevén: sípkémény) vezette el. A kamra utólag épült a házhoz.

TASS VEZÉR U.5., LAKÓHÁZ:

Szoba+konyha, csonkakontyos, karóvázas, sárfalú, cseréptetős ház. Épült 1914-ben. A konyhában a közfalhoz támasztott tágas kémény (sípkémény) van, melybe az 1950-ig meglevő szögletes konyhakemence füstjét vezették. A szobában vas takaréktűzhely (csikóspór) van.

Készítette: Bálint Mariann

Rajz-vizuális kommunikáció
3. évfolyam